

Оксана ЖЕПЛИНСЬКА,
завідувач відділу українського
мистецтва XIX – початку XX ст.
Національного музею у Львові
імені Андрея Шептицького

**ЛИСТИ ГАЛИНИ МАЗЕПИ ДО МИРОНА І ГАЛИНИ
ЛЕВИЦЬКИХ
(З АРХІВУ МИРОНА ЛЕВИЦЬКОГО
У НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ У ЛЬВОВІ ІМЕНІ
АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО)**

Анотація: У статті на прикладі листування Галини Мазепи-Коваль до Мирона Левицького висвітлюються творчі взаємини двох відомих українських художників XX ст.

Ключові слова: Галина Мазепа, Мирон Левицький, листи, художник, творчість, діаспора.

Аннотация: В статье на примере переписки Галины Мазепы-Коваль к Мирону Левицкого освещаются творческие взаимоотношения двух известных украинских художников XX в.

Ключевые слова: Галина Мазепа, Мирон Левицкий, письма, художник, творчество, диаспора.

Annotation: The article on the example of the correspondence of Halyna Mazepa-Koval to Myron Levytsky highlights the creative relations of two prominent Ukrainian artists of the twentieth century.

Key words: Halyna Mazepa, Myron Levytsky, letters, artist, creation, Diaspora.

У 2009 р. відбулася визначна подія в історії сучасної української культури. Громадянка Канади, українка за походженням Галина Горюн-Левицька передала до Національного музею у Львові ім. Андрея Шептицького унікальну збірку – 119 творів українських художників XX ст., які працювали в діаспорі. До колекції ввійшли 77 творів Мирона Левицького й 42 твори інших провідних живописців – Михайла Андрієнка-Нечитайла, Олекси Грищенка, Василя Кричевського, Василя Хмелюка, Едварда Козака, Миколи

Кричевського, Володимира Баляса, Якова Гніздовського, Любослава Гуцалюка, Галини Мазепи, Бориса Крюкова, Юрія Козака, Івана Кураха, Миколи Неділка, Омеляна Мазурика, Євгена Кочиша, Михайла Кміта, Романа Бараника, Анатолія Коломийця, Бориса Плаксія, Андрія Сологуба [1]. Разом з художніми творами Галина Горюн-Левицька подарувала музеєві архів Мирона Левицького, який став цінним джерелом вивчення не лише творчості знаного художника, але й культурного життя української діаспори минулого століття. Зокрема, чималу історичну вартість складає епістолярна спадщина митця, яка висвітлює його взаємини з багатьма сучасниками, діячами української культури.

Серед рукописних матеріалів архіву привертають увагу листи Галини Мазепи до Мирона Левицького і його дружини Галини Горюн-Левицької. Після Другої світової війни обоє художників через Європу емігрували до Америки: Галина Мазепа – до Південної, де поселилася у Венесуелі у м. Каракасі, Мирон Левицький – до Північної, де осів у Канаді у м. Торонто. Галина Мазепа відома як маляр, ілюстратор книг, художник-мультиплікатор, графік, кераміст. Вона народилася 9 лютого у Санкт-Петербурзі. 1915 р. з родиною переїхала на Україну в Катеринослав (тепер Дніпропетровськ). Як донька голови уряду Української Народної Республіки 1921 р. змушена була перейти нелегально кордон й осісти у таборі інтернованих українських вояків у Польщі в м. Каліші, згодом замешкала у Львові. У 1923 р. переїхала до Праги. Під час бомбардування міста у 1945 р. втратила маму і двох синів. З чоловіком емігрувала до Німеччини, а у 1947 р. назавжди виїхала до Венесуели. Ще в Катеринославі маленькою дівчинкою вона знайомиться з мистецтвом, беручи уроки у Миколи Погрібняка, учня Миколи Сластіона. У Львові навчалася у Юрія Магалецького. Вищу професійну освіту отримує у Празі – Українській Студії Пластичних Мистецтв, Державній мистецько-промисловій школі та Академії Мистецтв. Ім'я художниці Галини Мазепи стає відомим напередодні Другої світової війни, коли вона активно виставляє свої твори на виставках у Берліні, Празі, Львові. Першу персональну виставку влаштувала 1948 р. у Венесуелі в “Музео де Белляс Артес”. Венесуельський період вважається найбільш плідним у творчості Галини

Мазепи. Її роботи не раз мали великий успіх на виставках в Америці, Канаді, Венесуелі, а окремі з них були відзначені престижними нагородами – Золотою Медаллю Президента Венесуели (за керамічну ікону “Покрова Богородиці” (1956) й спеціальним призом ЮНЕСКО (за ілюстрації до дитячих книжок (1986). Померла художниця у 1995 р.

Миرون Левицький відомий як маляр, іконописець, ілюстратор, редактор, видавець, письменник. Він народився 14 жовтня 1913 р. у Львові. Навчався у Мистецькій школі Олекси Новаківського (1931 – 1933), Краківській Академії красних Мистецтв (1933 – 1934). Після закінчення студій розпочав творчий шлях майстра гравюри, працюючи у Львові у видавництві “Батьківщина” ілюстратором і оформлювачем книжок; був редактором і видавцем часопису “Ми і світ”. Під час Другої світової війни виїхав до Австрії, а 1949 р. емігрував до Канади. Працював у Вінніпезі у видавництві Івана Тиктора, 1954 р. переїхав до Торонто. Протягом 1956 – 1958 рр. мешкав у Парижі, де 1958 р. у Галереї Рор Вольмар відбулася його перша персональна виставка. Поза тим упродовж 1961 – 1992 рр. влаштував 18 персональних виставок у Канаді, США й Україні. Як талановитий сучасний іконописець Мирон Левицький оформив інтер’єри й намалював іконостаси для 11 українських католицьких церков в Канаді, Україні і Австралії, виконав чимало ікон. Художник створив велику кількість екслібрисів, оформив та проілюстрував у притаманному лише йому графічному стилі понад 300 книжок і часописів, збагативши новими творчими здобутками український національний стиль книжкової графіки. Пізніше виступив і як письменник: 1982 р. побачила світ збірка його оповідань “Ліхтарі”. Помер художник 17 липня 1993 р. у Торонто.

Галина Мазепа і Мирон Левицький – художники з яскраво вираженою творчою індивідуальністю, які, сповідуючи модерний стиль в мистецтві, не втратили свого українського коріння. Живучи на різних континентах, у різних країнах, вони не переставали цікавитися досягненнями один одного. Яскравим свідченням їх творчих взаємин є 10 листів Галини Мазепи до Мирона і Галини Левицьких, збережені в архіві художника.

Листування між обома митцями тривало з деякими перервами понад двадцять років. Перший лист датується 12 грудня 1967 р., останній – 9 листопада 1990 р. Особливо активно

спілкувалися Галина Мазепа й подружжя Левицьких упродовж 1967 – 1969 рр., на що вказує найбільша кількість збережених з цього часу листів в архіві – їх сім, три інші датуються – 1987 р., 1988 р., 1990 р. 7 листів є написані на аркушах паперу різного формату, 3 – на звороті поштових листівок.

Ініціатором листування виступив Мирон Левицький, який на прохання дружини Галини, що займалася комплектуванням своєї приватної мистецької колекції, звернувся до Галини Мазепа з проханням придбати твір художниці. Просьба Мирона Левицького, як слід було сподіватися, отримала доброзичливу відповідь, що започаткувало багаторічну переписку Галини Мазепа й подружжя Левицьких та водночас посприяло поповненню збірки Галини Левицької творами художниці. У листі Галини Мазепа від 12 грудня 1967 р. читаємо: “Дуже мене приємно вразило Ваше замовлення. Це перший раз в моєму довгому житті, що колега маляр замовляє у мене образ. Тому особливо це оцінюю. Я так звикла, що до північної Америки треба посилати лиш сюжети з українськими мотивами, що хочу Вам (подякувати – О. Ж.), що дає мені вільну руку зробити щось інше. Я вже зачала одну річ для Вас: Три жіночі голови (художниця подає ескіз картини – О. Ж.) + маленька земляна андіанська орхідея” [2]. У цьому ж листі Галина Мазепа цікавиться мистецьким життям за межами Венесуели: “Якщо хочете щось українське то лиш напишіть... Бажаю Вам успіхів з Вашою виставою. Якщо ще мені будете писати, опишіть що можна тепер в часи тяжко-абстрактні привозити з подорожі. Краєвиди? Фігуральні нариси? Ми в південній Америці задоволені невиразними плямами і формами... Тому як солодкий відпочинок малювати для пані Соневицької українську дівчину зі стрічками і віночком”. Цікаво, що на листі є пізніша нотатка рукою Галини Горюн-Левицької, яка зазначає, що вона продала зі своєї збірки картину Михайла Мороза, щоб придбати замовлену картину Галини Мазепа. Про те, що невдовзі Левицькі отримали твір Галини Мазепа “Андіанська орхідея” (1968), свідчить коротке повідомлення від художниці на поштовій листівці від 20 березня 1968 р., де вона також скаржиться на свою зайнятість: “прийшли спішні праці: три книжки ілюструвати, вісім окладинок іще щось іще щось” та дякує “високоповажаному майстрові Миронові Левицькому” за подарунок – його “чудову монографію” [3].

З листів Галини Мазепи, написаних упродовж 1968 – 1969 рр., довідуємося, що до Північної Америки через Мирона Левицького художниця пересилала свої картини, які той допомагав розповсюджувати серед українських родин. Як правило, це твори з національною тематикою. Так, в листі від 30 жовтня 1968 р. Галина Мазепа повідомляє, що висилає “свої малюнки”: “Мати з дитиною”, “Гола дівчина”, “Одягнена дівчина”, щоб художник міг продати їх між знайомими [4]. У листі від 22 листопада 1968 р. пише, що відправляє Мирону Левицькому картини: “Козаки”, “Дівчина з стрічками”, “Тагілки” [5], а в листі від 21 лютого 1969 р. зазначає, що “в дорозі два останні малюнки: 1. Ягілки-веснянки 2. Козаки” [6].

Певні фінансові інтереси не перешкоджали дружнім стосункам обох художників. Галина Мазепа ділилася творчими задумами з Мирonom Левицьким: “Ношуся з думкою про власну виставу в Каракасі” [7], і постійно цікавилася його планами й здобутками: “Що там доброго? Що ілюстрації до дитячих книжок?” [8], “Дуже цікава буде Ваша подорож (до Австралії – О.Ж.)” [9]. Мирон Левицький вислав художниці книжки з кераміки, якою та займалася, з архітектури й мистецтва загалом [10].

Останні три листи Галини Левицької з архіву Мирона Левицького датуються 18 жовтня 1987 р., 19 січня 1988 р. та 9 листопада 1990 р. [11] Вони є цінними нотатками до вивчення життя і творчості художниці зрілого періоду її діяльності. У них Галина Мазепа ділиться думками про персональну виставку у Каракасі, описує побут своєї сім’ї й цікаві історичні місця венесуельської землі, розповідає про товариські стосунки з українськими родинами й запрошує подружжя Левицьких до себе в гості. Одним з важливих штрихів до виставкової діяльності Галини Мазепи є лист від 19 січня 1988 р., де вона передає особисті враження від її персональної виставки, влаштованої у Каракасі, та повідомляє, що готується до виставки в Торонто: “Я мала в листопаді маленьку виставку (22 річі). Молодший син її улаштував в відомому тут клубі... Було гарно, дуже гарна зала, багато людей, знайомі українці, приятелі синів венесуельці, навіть наші старші внуки. Фінансово покрилися кошти і трохи заробилося. А тепер образи ідуть між венесуельців і трохи сумно. Тому нарізаю полотно і готуюся до Вашої

виставки в Торонто. Образ, що хоче пані Галина, вибере собі як подарунок” [12]. Ця виставка, де експонувалися лише твори з українською тематикою, розбудила у художниці давню мрію – видати книжку українських казок з власними ілюстраціями. Проте політичні заворушення у Венесуелі 1989 р. перешкодили цьому задумові [13]. У листі від 9 листопада 1990 р., яким закінчується переписка Галини Мазепи з Левицькими, авторка переказує, що висилає до збірки Галини Горюн-Левицької свою нову картину “Індіанські діти” (1990), й відзначає важливу особливість її творчості як української та венесуельської художниці – вона єдина серед українських живописців звернулася до зображення індіанських дітей: “Посилаю...образок для збірки пані Галини... Це є образ індіанських дітей з венесуельської Амазонки... напевне ніхто з українських малярів не “увіковічнив” Амазонських індіан”[14]. Цей останній лист Галини Мазепи сповнений смутку: художниця пригадує свій немолодий вік, скаржиться на втрату зору й слуху, проте з гумором дивиться у майбутнє, продовжуючи творити “свої малюнки”: “Я скоро буду сповняти 81 рік. Сліпну і глухну... Я як малярка не турбуюся за поганий зір: лишається велика будучина прославитися: Полотно 3м. х 3м. і багато фарби багато намащеної. Теж якась назва з глибоко-незрозумілим змістом. Абстрактна будучина. Бажаю всього найкращого” [15].

Збережені в архіві Мирона Левицького листи Галини Мазепи-Коваль (так вона підписувалася) – це своєрідні штрихи, які вимальовують портрет визначної художниці – людини й творчої особистості, що далеко від рідної землі зуміла зробити свій цінний внесок у розвиток не лише національної, але й світової культури, так само, як це зробив і її великий друг, визначний художник Мирон Левицький. Завдяки творчим взаєминам обох митців й княжому дарунку Галини Горюн-Левицької своєї унікальної колекції українському народові Національний музей у Львові поряд з художньою спадщиною Мирона Левицького й провідних українських художників діаспори ХХ ст. володіє рідкісними в Україні малярськими творами Галини Мазепи, творами, які сьогодні вже мають свою історію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кожан І. Вступне слово // Літопис НМЛ імені Андрея

Шептицького. – Львів, 2010. – Вип. 7 (12). – С. 7 – 9; Збірка Галини Горюн Левицької: Каталог / Упоряд.: Галина Левицька, Дарія Зельська Даревич, керівник проекту Л. Лихач. – К.: Родовід, 2006. – 132 с.: іл.

2. НМЛ-60440/17, Агл-80, арк. 1. Рукопис.
3. НМЛ-60440/18, Агл-81, арк. 1. Рукопис.
4. НМЛ-60440/19, Агл-82, арк. 1. Рукопис.
5. НМЛ-60440/20, Агл-83, арк. 1. Рукопис.
6. НМЛ-60440/21, Агл-84, арк. 1. Рукопис.
7. Там само
8. Там само
9. НМЛ-60440/22, Агл-85, арк. 1. Рукопис.
10. НМЛ-60440/20, Агл-83, арк. 1. Рукопис.
11. НМЛ-60440/24, Агл-87, арк. 1. Рукопис. НМЛ-60440/25, Агл-88, арк. 1. Рукопис. НМЛ-60440/26, Агл-89, арк. 1. Рукопис.
12. НМЛ-60440/25, Агл-88, арк. 1. Рукопис.
13. Певний Б. “На це я ждала усе своє життя” // Сучасність. – 1991. – Квітень. – С. 107
14. 60440/26, Агл-89, арк. 1. Рукопис.
15. Там само

ВИБРАНІ ЛИСТИ ГАЛИНИ МАЗЕПИ-КОВАЛЬ ДО МИРОНА І ГАЛИНИ ЛЕВИЦЬКИХ

Каракас Венесуела 28 жовтня 1987 р.

Високоповажані Паньство,

Дуже дякуємо за цікавий Каталог з виставки і за милу книжку з новелями. Ви дуже вибагливі і з каталогом; для нас він прекрасний.

Мені дуже подобається, що пані Галина збирає образи на свою галерею. Чула з НьюЙорку похвали. Чекаю що приїдете до Каракасу в грудні. Збираюся зробити на слідуєчий місяць виставку останніх образів. Маленьку, 22 річі і ситуація є не дуже заохочуюча, але вже пообіцяно. Думаю, що багато не продасться. Буде великий вибір для пані Галини. Теж хотілаб для її галереї зробити щось нове і “дуже гарне”.

Питаєте як у нас є. Для канадійців все дуже дешево. Американський долар є 33 болівари. Погода в грудні має бути

без дощів. В Каракасі в ранці і в ночі 15 – 16% Цельзія в ден 25% і більше. Над морем приємні свіжі ночі і теплі дні. Одже купатися добре а ходити на прохід не гаряче.

Можна жити у нас. Жиємо в великій дивній хаті, що збудував наш старший син, коли мав 24 роки і мій чоловік і його мама довго хворіли і ніхто за ним не доглянув. Зараз він жиє по сусідству у своєї жінки, і у нас вживається тільки частина хати. Навкруги бувають трави і рослини. На стрісі жиє родина “замурів” (супи, буйтри) а на днях робітник скинув з дерева і зловив до сітки 2-х метрового удава (боа констіктор). Не удалося його улаштувати в зоо. Пустили його назад, бо це була вона і за нею приходив муж ще більший від неї (дуже гарненька, гніда зі світлішими монетами по спині а коло хвоста оранжевими).

Недалеко від нас є великі готелі: Holiday IN, має на стрісі басейн і багато крамниць і Nota Tamanaco, що є напроти, але має гарний краєвид, великий басейн, теніс і больєр. Еліпшіш для відпочинку. Обидва готелі роблять багато екскурсій. Коли у нас була пані Яросевич, то, брала собі екскурсії до музеїв, до парламенту, до церков і інших цікавостей, куди ми особисто не маємо доступу.

На морі є два гарні готелі. Шератон і коло нього Мелія. Мелія не має доброго пляжу, лиш басейн. Шератон там має три різні пляжі.

Найгарніше є поїхати до нас. Трохи далі по березі маємо кімнатку зі спальнею, дві ванни, кухоньку і балкон над морем в Кондомінію. Є це третій поверх з ліфтом. Має ресторан, кіно і здається сауна. Два басейни і зразу напроти добрий пляж. Люди там бувають в кінці тижня а инакше майже нікого нема. Тепер модно їздити до Оріока в Гваяну. Ці екскурсії легко улаштувати. Побачите найвищий водопад світа “Salto de Angel” по індіанські “Churum Meru”. Теж їздить ся на острів “Margarita”, але на Різдво там великий рух іза того що не є вільний порт.

Тут маємо дуже мало українських знайомих. Багато відїхало, померло і постарілось. Але є пані Оля Божко, ще є наш зв’язок з Канадою. Вона тішиться на Ваш приїзд. Має приємну родину з гарними внучками. Є греко-католицька церква і православна. Бачимо тих і тих на Різдво, коли ходять з колядою.

Я бачила в часописах що голанський “Rotterdam” вирушає

на Різдво по Карібських островах. Це є пароплав на якому зігріваються зимою панство Рудницькі. Чекаю вісточки від Марини Антонович, що приїдуть. Ми ще з ними ніколи не їздили в гори. Тут є “Kolonia Togar”, де возять туристів. 2400 м. Колись приїхав 300 років тому німецький пароплав і всі залишилися в горах. Має багато квітів, баварські хатки, біляві діти і дуже смачні німецькі ковбаски і “штрудлі”. Як приїдете, поїдемо туди.

Багато привітів. Ваша Галина Мазепа Коваль.

НМЛ – 60440/24, Агл – 87, арк. 1. Рукопис.

***

Каракас Венесуела 19 січня 1988 р.

Отримала вчора Ваш лист. Чекала Вас у нас на Різдво. Пригарна погода, кожний день сонце і свіжий вітер. Але і у нас подібна перешкода; Мій чоловік вже рік що не встає з ліжка і я майже не виходжу з хати. Маючи над морем помешкання, не можемо з нього скористати.

Я мала в листопаді маленьку виставку (22 річі). Молодший син її улаштував в відомому тут клубі, такщо це щоб сміятися я як венесуелка належу до соіяльно (як він казав) це велике досягнення. Було гарно, дуже гарна зала, багато людей, знайомі українці, приятелі синів венесуельці, навіть наші старші внуки. Фінансово покрилися кошти і трохи заробилося. А тепер образи ідуть між венесуельців і трохи сумно. Тому нарізаю полотно і готуюся до Вашої виставки в Торонто. Образ що хоче пані Галина, вибере собі як подарунок. До скорого побачення! Галина М.-К.

НМЛ – 60440/25, Агл – 88, арк.1. Рукопис.

***

Каракас Венесуела 9 листопада 1990 р.

Високоповажані пане Мироне і пані Галино,

Посилаю з ласкавою допомогою пансьтва Соколиків образок для збірки пані Галини. Не є це мистецька цінність. Це є образ індіанських дітей з венесуельської Амазонки. Але

зате певна “куріознісьть”, бо напевне ніхто з українських малярів не “увіковічив” Амазонських індіан. Я скоро буду сповняти 81 рік. Сліпну і глухну, щей дістала старечий діабет. Я як малярка не турбуюся за поганий зір: лишається велика будучина прославитися: Полотно 3м. х 3м. і багато фарби багато намащеної. Теж якась назва з глибоко-незрозумілим змістом. Абстрактна будучина. Бажаю всього найкращого.
Ваша Галина Мазепа.

НМЛ – 60440/26, Агл – 89, арк.1. Рукопис.